

EN LØSNING FOR ALLE

Historien om Akademikerne under OK18

OK18 var et unikt forløb i den danske models historie i den offentlige sektor generelt og for Akademikerne især.

Den danske model har på det offentlige område eksisteret siden 1969, da man gennemførte en reform af det offentlige område, som på sigt udfasede tjenstemandsansættelserne, hvis arbejdsforhold var fastlagt i lovgivningen, for at erstatte dem med overenskomstansættelser på aftalte vilkår mellem arbejdsgiver og lønmodtagerorganisationer.

1969 var også året for den hidtil eneste større akademikerstrejke i den statslige sektor, som endte med, at akademikerorganisationerne fik anerkendt den fulde forhandlingsret for deres medlemmer på linje med alle andre fagforeninger. Dermed var den danske model også en realitet for akademikergrupperne på det offentlige område.

I de næsten 50 år, der er gået siden 1969, har der ikke på akademikerområdet været tværgående arbejdsnedlæggelser i den offentlige sektor.

Akademikerne har ligesom de fleste øvrige faglige organisationer på det offentlige område og de offentlige arbejdsgivere fundet en værdi i et partssystem, hvor parterne igennem dialog og forhandling har opnået fælles og fredelige løsninger på de udfordringer, som ansatte og arbejdspladser har stået over for gennem tiden.

Akademikerne har i den sammenhæng ofte markeret sig ved at gå langt for i samarbejde med arbejdsgiverne at skabe fleksible og nytænkende løsninger. Således har akademikerne én overenskomst, der samler næsten alle akademiske faggrupper i stat, regioner og kommuner, ligesom akademikerne har givet mulighed for at fravige overenskomsterne lokalt, og også i højere grad end andre grupper at lønnen fastlægges på de lokale arbejdspladser.

Akademikerne har således igennem alle årene set det som en del af sit formål at bidrage til, at den offentlige sektor består af moderne og attraktive arbejdspladser, hvor uenigheder løses gennem dialog og kompromis og ikke ved konflikter, som alle taber på i længden.

I årene op til OK18 begyndte især den statslige arbejdsgiver, Moderniseringsstyrelsen, imidlertid at ændre sin tilgang til partssystemet. Denne strategiændring tog sin begyndelse ved OK13, hvor arbejdsgiver ville gøre op med undervisernes arbejdstidsregler, og fortsatte ved OK15, da arbejdsgiverne fik presset lønmodtagersiden til at medvirke til indførelse af det såkaldte privatlønsværn, som ville føre til, at lønningerne i det offentlige over en årrække ville stige mindre end i det private.

Arbejdsgivernes ændrede holdning viste sig ikke kun ved forhandlingsbordene men også på de enkelte arbejdspladser, hvor medlemmerne pludselig opdagede, at kutymefridage forsvandt, flexaftaler blev opsagt og en stor del af de statsansatte i øvrigt pludselig måtte vælge mellem at flytte på tværs af landet eller miste sin stilling.

Oplevelsen fra de faglige organisationers side var således, at arbejdsgivermodparten men henvisning til ledelsesretten konstant søgte at gennemføre forringelser på de statslige arbejdspladser og forsøgte at minimere samarbejdet med de faglige organisationer. Der var således siden OK13 opstået en ubalance i partssystemet, hvor arbejdsgiversiden følte sig berettiget til på en række områder ensidigt at diktere udviklingen på statens arbejdspladser. Heroverfor var analysen hos Akademikerne og de faglige organisationer, at der var behov for at få genetableret balancen og dermed genskabt et forhold mellem parterne på det statslige arbejdsmarked, hvor begge parter erkendte, at man ikke kunne udvikle statens arbejdspladser uden gensidigt samarbejde og vilje til at søge kompromisser. På den baggrund indkaldte CFU – fællesskabet for faglige organisationer i staten, som Akademikerne er en del af – innovationsministeren til krisemøde om samarbejdet i december 2016.

Ved dette møde viste det sig umuligt for parterne at nå hinanden, og CFU afbrød som følge heraf samarbejdet om udvikling af de statslige arbejdspladser med Moderniseringsstyrelsen. Der var tale om et historisk skridt, som ikke tidligere var set i partssystemets historie, og i praksis betød det, at den politiske dialog mellem de faglige organisationer og den statslige arbejdsgiver var afbrudt i et år op til udvekslingen af krav ved OK18, som fandt sted i december 2017.

Fælles krav

Det afbrudte samarbejde betød dog ikke, at arbejdsgiverne lå på den lade side. I oktober 2017 modtog CFU og Akademikerne således et brev, hvor Moderniseringsstyrelsen hævdede, at retten til den betalte spisepause på de statslige arbejdspladser var hjemlet i lokale kutymmer, og således kunne opsiges med et varsel på tre måneder, uden at de faglige organisationer kunne gøre noget derved.

Således hævdede Moderniseringsstyrelsen, at de offentlige arbejdsgivere i praksis kunne forøge arbejdstiden med 2,5 timer om ugen, uden at lønnen fulgte med.

Det synspunkt var i direkte modstrid med Akademikernes og CFU's overbevisning, som var, at retten til den betalte spisepause er en integreret del af overenskomsten og har været det siden etableringen af de første overenskomster og aftaler for statsansatte. Det var også dette synspunkt, som bl.a. Akademikerne havde fået medhold i, da Danmarks Radio tidligere på året ved en faglig voldgiftssag havde forsøgt at opsigte retten til den betalte spisepause.

I Akademikerne udløste denne meddelelse fra Moderniseringsstyrelsen en række grundige overvejelser om strategien for de kommende overenskomstforhandlinger. Den statslige arbejdsgiver havde nu klart tilkendegivet, at man fortsatte kursen med at søge markante forringelser af løn- og ansættelsesvilkårene i den statslige sektor og belært af erfaringerne fra OK13 og OK15 var det forventningen, at de kommunale og regionale arbejdsgivere ville følge Moderniseringsstyrelsens eksempel ved forhandlingsbordet.

Ud over at Moderniseringsstyrelsens udmelding om den betalte spisepauses retslige status gjorde det nødvendigt at rejse krav om at eksplicitere den ret, som Akademikerne gjorde gældende allerede fandtes i overenskomstgrundlaget, var det også analysen, at der var behov for, at de faglige organisationer fik sat en stopper for den udhuling af medarbejderrettigheder, som man havde oplevet i de foregående år, samt at der blev sikret en generel udmøntning af lønmidler, der svarer til det forventede niveau på det private område.

På den baggrund valgte Akademikerne at bakke op om, at sporene blev lagt for en tættere koordinering mellem de faglige organisationer på tværs af såvel faggrupper som sektorer, end man nogensinde før havde set.

På tværs af den offentlige sektor accepterede de faglige organisationer at stå sammen om fire fælles krav:

- Parallelitet i lønudviklingen mellem den private og den offentlige sektor, hvilket dels skulle udmønte sig i en økonomisk ramme af passende størrelse og dels i en afskaffelse af privatlønsværnet
- Eksplicitering af retten til den betalte spisepause på alle tre offentlige områder
- Aftalte rammer om arbejdstiden for de lærergrupper, der fortsat var omfattet af bestemmelserne fra lovindgrebet ved OK13
- Et lavtlønsprojekt for visse grupper i den kommunale sektor

Navnlig det sidste element var politisk vanskeligt for Akademikerne, og blev kun accepteret som følge af de helt særlige forhold ved OK18, fordi enheden blandt de faglige organisationer i den konkrete situation var så væsentlig, da en skævdeling af overenskomstrammen til fordel for LO-grupperne i sagens natur medfører, at de akademisk ansatte får en forholdsmeæssig mindre andel af lønudviklingen, end de ellers ville have krav på.

De indledende forhandlinger

Efter udvekslingen af krav og de indledende forhandlinger i januar måned stod det klart, at parterne var præcis lige så langt fra hinanden, som man kunne have forventet. Mens de faglige organisationer spillede ud med et forslag om en økonomisk ramme med en lønudvikling på 8,17 pct. over tre år (svarende til den forventede lønudvikling for den private sektor i samme periode) tilbød arbejdsgiver 6,3 pct. Samtidig blev såvel kravet om eksplicitering af retten til spisepausen som kravet om aftale rammer for lærerarbejdstiden blankt afvist af arbejdsgiverne.

Undervejs var det Akademikernes oplevelse, at arbejdsgivermodparterne på det kommunale og regionale område i vidt omfang lagde sig i slipstrømmen af den statslige arbejdsgiver, hvorfor kræfterne i høj grad blev lagt i at forsøge at nå et gennembrud ved de planlagte afsluttende forhandlinger med innovationsministeren, der helt uden fortilfælde endte med at strække sig over seks døgn.

Da der efter disse seks døgn fortsat ikke var tegn på, at parterne kunne nå hinanden, valgte Akademikerne og CFU at erklære sammenbrud i forhandlingerne, og i dagene derefter skete der også hurtigt sammenbrud i forhandlingerne med de kommunale og regionale arbejdsgivere.

Konfliktvarsler

Som følge af sammenbruddet i forhandlingerne var der enighed blandt de faglige organisationer om at varsle konflikt for hele den offentlige sektor med henblik på at undgå, at de eksisterende overenskomster blot kørte videre efter udløbet den 31. marts 2018. Derfor vedtog Akademikernes bestyrelse at varsle konflikt for første gang siden 1969.

Akademikerne valgte at varsle 10-15 pct. af de offentligt ansatte akademikere i strejke ud fra de kriterier, at strejken skulle have størst mulig effekt over for arbejdsgiverne, have en hensigtsmæssig geografisk spredning og så vidt muligt være koordineret med de øvrige faglige organisationer. Konkret betød det, at man på det statslige område bl.a. forsøgte at ramme transportmæssig infrastruktur og større økonomiske interesser (fx eksportslagterierne), på det kommunale område teknisk infrastruktur i de større byer og på det regionale område anæstesi og radiologi på sygehusene.

Akademikerne valgte således bevidst en strategi om, at konflikten skulle kunne mærkes, dels for at anskueliggøre over for offentligheden, at de offentligt ansatte tilfører stor værdi til samfundet i hverdagen, og dels for at lægge maksimalt pres på arbejdsgivermodparterne til at udvise reel forhandlingsvilje.

Efter ca. en uge blev strejkevarslerne imødegået af de tre offentlige arbejdsgivere med et varsel om lockout, som ville have sendt i alt 85-90 pct. af de offentligt ansatte, som kan sendes i konflikt, hjem.

En løsning for alle

De faglige organisationer på tværs af det offentlige område organiserede op til og under forhandlingerne i Forligningsinstitutionen kampagnen *"En løsning for alle"*, der engagerede bredt både til aktiviteter på enkeltarbejdspladser, bredere manifestationer i de store byer og til en livlig debat- og kampagneaktivitet på sociale medier, i dagspressen m.v. Akademikerorganisationerne var meget synlige i denne kampagne og bidrog til, at kampagnen fik et så bredt udtryk som muligt. I dette arbejde så man tydeligt frugterne af en fælles strategisk linje og en samling af ressourcerne på tværs af de faglige organisationer.

Kampagnen var stærkt medvirkende til at skabe og fastholde et momentum i forhandlingerne, fordi det blev anskueliggjort, at der var bred opbakning blandt både de offentligt ansatte medlemmer og i befolkningen generelt til det synspunkt, at de offentligt ansatte skulle have en fair andel i det økonomiske opsving i samfundet på linje med de privatansatte.

Resultatet

Processen i Forligningsinstitutionen er fortrolig, og der kan derfor ikke gives en nærmere redegørelse herfor. For Akademikerne var resultatet tilfredsstillende ved det, at det foruden en opfyldelse af hovedkravene om eksplicitering af retten til den betalte spisepause og parallelitet i lønudviklingen mellem den offentlige og den private sektor, også i vidt omfang lykkedes at opnå den strategiske målsætning om at genoprette balancen i partssystemet. En rendyrket sejr var der dog ikke tale om, idet det ikke lykkedes at nå målet om en aftale om lærerarbejdstid.

Samtidig kom sammenholdet i fagbevægelsen under pres de sidste dage i forløbet, da LO-grupperne på det regionale område valgte at forlade fællesskabet og indgå en selvstændig aftale. Hermed fastlåste de den økonomiske ramme på 8,1 pct., frem for de 8,17 som de faglige organisationer havde krævet, og kampagnen om *"En løsning for alle"* blev således lidt udfordret i de sidste dage af forhandlingsforløbet, fordi der reelt var uenighed imellem de faglige organisationer på det kommunale og regionale område om en række centrale spørgsmål. Det lykkedes dog at blive sammen på det kommunale og statslige område og således i det store hele bevare en samlet lønmodtagerside.

Afrunding

For Akademikerne blev OK18 en helt ny type overenskomstproces, hvor ekstern kommunikation, medlemsrettede aktiviteter og koordination med de øvrige faglige organisationer kom til at fylde markant mere end tidligere set. Det var en strategisk beslutning, da man i efteråret 2017 valgte at binde sig tættere til de øvrige faglige organisationer, end man tidligere har gjort. Hverken resultatet eller forløbet var uproblematisk. Akademikerne accepterede en økonomisk skævdeling på det kommunale område, og det havde ubestrideligt negative konsekvenser for det samlede resultat, da LO-grupperne på det regionale område forlod fællesskabet i de sidste dage af forløbet. Ikke desto mindre fik såvel Akademikerne som de øvrige faglige organisationer som helhed opfyldt den overordnede strategiske målsætning med det øgede samarbejde – en revitalisering af partssystemet og en større balance mellem arbejdsgivere og lønmodtagere. Dette skyldtes ikke mindst det store engagement på arbejdspladserne og opbakning, som blev vist til de faglige organisationers dagsorden både fra medlemmerne og fra offentligheden generelt.

I store træk blev Akademikernes delmål ved forhandlingerne også opnået. Der er sikret parallelitet i lønudviklingen, retten til spisepausen er ekspliciteret og privatlønsværnet er afskaffet.

Det er dog værd at bemærke, at der var tale om krav, der skulle undgå forringelser, snarere end om krav, der vil føre til en fremadrettet positiv udvikling af de offentlige arbejdspladser. Det er Akademikernes målsætning for arbejdet frem mod OK21 at genetablere samarbejdet med de offentlige arbejdsgivere, så partssystemet igen vil kunne levere de fremsynede løsninger, der skaber værdi for begge parter, gerne i et stadigt tættere samarbejde med de øvrige faglige organisationer.

AC

**EN
LØSNING
FOR ALLE**

OK18